עין משפט
נר מצוה

נד א מיי' פ"א מהל' ק"ש הלכה יב :

נה ב מיי' פ"ז מהלכות ס"ת הל' יד טוש"ע י"ד סי' רפג סעיף ב :

אמר אביי בידות סכינין מיתיבי אף היא עשה כני כלים ואוגני כלים וידות כלים וידות סכינין של יום הכפורים של זהב תרגומא אביי בקתתא דנרגי וחציני : הילני אמו עשתה נברשת של זהב וכו' : תנא *בשעה שהחמה זורחת ניצוצות יוצאין ממנה והכל יודעין שהגיע זמן קריאת שמע מיתיבי אהקורא את שמע שחרית עם אנשי משמר ואנשי מעמד לא יצא מפני שאנשי משמר משכימין ואנשי מעמד מאחרים אמר אביי *לשאר עמא דבירושלים: ואף היא עשתה טבלא : שמעת מינה *כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה? אמר ר"ל משום רבי ינאי בבאלף בית מיתיבי כשהוא כותב רואה וכותב מה שכתוב בטבלא אימא רואה וכותב כמה שכתוב בטבלא מיתיבי כשהוא כותב רואה וכותב מה שכתוב בטבלא ומה כתוב בטבלא °אם שכב איש אותך [ואם לא שכב] אם שטית אם לא שטית? התם בסירוגין

במדבר ה

בידות סכינין · שאי אפשר לעשות סכינין עצמן של זהב : **בני כלים** · בסיסי מושבן : **ואוגני כלים** · בית אחיזתן : **וידות סכינין וידות כלים** · קתני סכינין וקתני כלים : **בקתתא דנרגי וחציני** · ידות הקרדומות ומגלות : **ניצוצות** · זהרורית שהחמה זורחת מן המזרח ונטה על פתח תורה אור ההיכל שהוא לצד מערבי : **שהגיע זמן ק"ש** · כדתניא (ברכות דף ט·) מצותה עם הנץ החמה : **שאנשי משמר** · שהכהנים שהעבודה מוטלת עליהם מקדימין לקרותה קודם היום שמא תמשך עליהן העבודה וימנעו לקרות : **ואנשי מעמד** · ישראל העומדים בשליחות הצבור על הקרבן שנאמר (במדבר כח) תשמרו להקריב לי מגוה שיהיו משמרים ועומדים על קרבנם הכי דריש ליה בספרי ובמסכת תענית (דף כו·) : **מאחרין** · לקרות עד כלות עבודת התמיד : **לשאר עמא** · הבאים בעזרה הוא סימן להודיע זמן קריאת שמע : **שמע מינה כו'** . ופלוגתא היא במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף ס·) : **באלף בית** · אותיות של ראשי התיבות : **כשהוא כותב** · כהן הכותב את המגילה להשקותה : **כמה שכתוב בטבלא** · לפי סימני האותיות :

בסירוגין

אמר אביי לשאר עמא דבירושלים · תימה דאביי גופיה אמר בפרק קמא דברכות (דף ט:) לקריאת שמע כוותיקין דא"ר יוחנן וותיקין גומרין אותה עם הנץ החמה והיינו קודם הנץ כדמשמע בפרק מי שמתו (שם דף כב:) דתנן גבי בעל קרי ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות עד שלא תהא הנץ החמה יעלה ויקרא וקאמר בגמרא (דף כה:) לימא תנן סתמא כר"א דאמר עד הנץ החמה אפילו תימא ר' יהושע דילמא כוותיקין דא"ר יוחנן כו' אלמא דגומרין אותה עם הנץ החמה היינו קודם הנץ דמוקי מתניתין דהתם דמוכחא דצריך לקרותה קודם הנץ כוותיקין ועוד קשה על מה אנו סומכין שאנו קורין אותה אחר הנץ הרבה דאע"ג דא"ר יהושע עד ג' שעות ואמר רב יהודה אמר שמואל התם הלכה כר' יהושע נראה דהלכה כאביי דאמר לק"ש כוותיקין דהוא בתראה ואומר ר"י דוותיקין נמי מודו דזמנה עד ג' שעות אע"פ שהיו ממהרין לקרותה עם הנץ החמה וכן משמע בפ' מי שמתו (שם דף כה:) דקאמר אפילו תימא ר' יהושע דילמא כוותיקין פי' משמע בהדיא שהם סוברים כרבי יהושע ואביי נמי לא נקט לק"ש כוותיקין אלא לומר דאע"ג דהלכה כאחרים לק"ש צריך לאחרו מעט עד סמוך להנץ כוותיקין כדי לסמוך גאולה לתפלה ומן הדין זמן ק"ש מתחיל כאחרים ונמשך זמנה עד ג' שעות כרבי יהושע אלא שוותיקין מקדימין למצות ומשכימין לקרותה קודם הנץ כדי שתהא תפלה ביום אחר הנץ כדכתיב (תהלים עב) ייראוך עם שמש שהוא אחר זריחת השמש ומן הדין היה להקדימה כאחרים שאז הוא זמן קימה וכן לתפילין כדקאמר התם *לתפלה כאחרים פירוש לתפילין שאז הוא זמן קימה ותו לא חיישינן שמא יפיח בהן אלא שמאחרין ק"ש מעט עד סמוך להנץ כדי לסמוך גאולה לתפלה וגמלא מתפלל ביום וכן משמע בירושלמי דקאמר מאן דאמר כדי שיהא רואה את חבירו ברחוק ד' אמות ויכירנו כו' עד אבל אמרו מצותה עד הנץ החמה כדי שיסמוך וכו' ובפרק תפלת השחר (דף כט:) משמע דקאי ייראוך עם שמש אתפלה גבי מתפלל עם דמדומי חמה דכתיב ייראוך עם שמש וגו' ואל תתמה דעם הנץ החמה מפרשינן קודם ועם שמש מפרשינן אחר זריחה דעם משמע בסמוך לו או מלפניו או מלאחריו והשתא נמי דפרישית ניחא דקאמר הכא לשאר עמא דבירושלים דמצוה היא להקדים עם הנץ כוותיקין ולפי שאין הכל בקיאין לעשות כוותיקין נקבע אותו זמן מיד אחר זריחה לשאר עמא דבירושלים שאין יודעין לכוין כוותיקין וא"ת והא אמרינן בפ"ק דברכות (דף ח:) א"ר שמעון בן יוחי משום ר"ע פעמים שאדם קורא ק"ש ב' פעמים ביום אחת קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ החמה ויוצא בה אחת משום לילה ואחת משום יום ופסיק רבי יהושע בן לוי כוותיה אלמא קודם הנץ לילה הוא ותחלת זמנה דיום הוי אחר הנץ החמה כמתניתין דהכא וי"ל אפילו אי פליג רבי יהושע בן לוי אאביי קיימי לן כאביי דהוא בתראה ועוד י"ל דלא פסיק רבי יהושע בן לוי כר' שמעון אלא בהא דסבר קודם הנץ יוצא בשל לילה כדמוכח בתר הכי דקאמר מכללא אתמר דההוא זוגא דרבנן דאשתכור כו' אבל במה שמתחיל זמנו דיום אחר הנץ בהא לא פסיק כלל אי נמי י"ל דאפילו רבי שמעון מודה שזמן ק"ש של יום קודם הנץ והא דלא קאמר פעמים שאדם קורא ק"ש שתי פעמים קודם הנץ ויוצא בשל יום ובשל לילה דהוה רבותא טפי יש לומר דבעי לאשמועינן שאין יוצא בשל לילה אחר הנץ ואפילו נאמר דרבי שמעון סבר דזמן ק"ש אחר הנץ אין להעמיד מתניתין דהכא כוותיה ולא ככל הני תנאי דאם כן הוה ליה לגמרא לדקדק ולאוקמי כוותיה בהדיא,ורבינו תם פירש דזמן ק"ש הוי אחר הנץ החמה כמתניתין דהכא וכרבי שמעון והוותיקין היו ממהרין שלא כדין קודם הנץ החמה בשביל חובת התפלה כדי לסמוך גאולה לתפלה שתהא עם שמש אע"ג דתפלות כנגד תמידין תקנום והתמיד היה קודם הנץ בעמוד השחר מ"מ זמן תפלה בשעת הנץ והיינו דפריך בפרק תפלת השחר (ברכות דף ט·) ורמינהו מצותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך כו' פירוש ולא עד תלת אלמא דעיקר חביבות התפלה בשעת הנץ ולהכי קורין ק"ש שלא כדין בשביל חביבות התפלה ולהכי לא פריך ליה גבי ק"ש שהיה יודע שהיו קורין אותו שלא כדין בשביל חביבות וממהרין אותו קודם זמנו שהוא אחר הנץ כמתניתין דהכא וכר"ש שאמר משום ר"ע וקשה דמצותה עם הנץ החמה משמע דזה עיקר מצות ק"ש עוד קשה לומר שלא יהא הלכה כאביי דהוא בתראה מיהו רבינו תם פי' דאביי נמי הכי ס"ל והא דקאמר לק"ש כוותיקין סימנא בעלמא כלומר סמוך להנץ כוותיקין ולא כוותיקין לגמרי דהיו וותיקין מקדימין והנו מאחרין אחר הנץ ועוד הביא ראיה מפרק שני דמגילה (דף כ·) וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד הנץ החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר אלמא דבר שזמנו ביום מצותו אחר הנץ והרב פור"ת פירש כפר"י וה"ר חננאל פירש דוותיקין גומרין אותה עם הנץ החמה מיד ומפרש גומרין קורין ומפרש ייראוך עם שמש היינו קבלת מלכות שמים דהיינו ק"ש וקשה דלישנא דכדי שיסמוך גאולה לתפלה משמע דאיירי בעיקר תפלה ועוד דקרא דייראוך עם שמש מוקמי ליה גבי תפלה בפרק תפלת השחר ועוד דלשון גומרין משמע *שמתחילין לקרות קודם הנץ ומכוונין כך שגומרין אותה בתחלת הנץ כדי שיתפללו בתחלת הנץ : **אם** שכב אם לא שכב · בפרק הניזקין (גיטין דף ס·) מייתי לה וגרסינן התם בכל הספרים אם שכב אם לא שכב ואם שטית ואם לא שטית אע"ג דקראי לאו הכי [כתיבי] דבריישא כתיב [אם לא שכב] ואם לא שטית, ואם שכב לא כתיב כלל : *בסירוגין · הא דאמר בפרק שני דמגילה (דף יח:) אסור לכתוב אפילו אות אחת שלא מן הכתב כיון דכתיבי ראשי תיבות וראשי פסוקים ועוד שהיא פרשה קטנה שרי כדשרינן התם תפילין ומזוזות משום דמיגרס גריסן :

דלא

רבינו חננאל

ור"ב *) הרי י"ג מקדש הוא ואחריו מקדשי' הי"ב כל אחד סדר אחד נמצאו י"ב מקדשין בבת אחת : תנא שחרית במילואו כלומר בעליית הכיור מבית שיקועו והוא שלא מקדשין מן הדד העליון ערבית שחסרו מי הכיור מקדשין מן התחתון . מוכני גלגל.והוא כדתנן בסוף עירובין ומשלאין מבור הגולה בגלגל בשבת ודייקינן במקדש אין במדינה לא . דאולודי קלא בשבת אסור וזה יש לו קול . כדתנן עד שהיו שומעים קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור והן א' הגיע כו' ומפורש בפ' שני בשחיטת קדשים (דף כח) והוא שהיה מושך ומסלק הכיור מלא מים מתוך הים שעשה שלמה שהיה משוקע בו כל הלילה שלא יפסלו מימיו בלינה וגרסי' בירושלמי הים הזה בית טבילה לכהנים היה שנא' (דה"ב ד) והים לרחצה לכהנים בו ואקשינן ולאו כלי הוא ופרקינן כההיא דאריב"ל אמת המים היתה מושכת לו מעין עיטם והיו תלוי השוורים שתותים כרמונים ומחלפין תשעה ועשרים א"ר סימון אלו הסכינים כדתניא בפ' מדות היא היתה נקראת בית החליפות ששם היו גנוזים את סכיניהם . פרק ב' בשחיטת קדשים . ת"ר כיצד מצות קידוש מניח ידו הימנית על רגלו הימנית וידו השמאלית על רגלו השמאלית ומקדש ר' יוסי בר' יהודה אומר מניח ב' ידיו זו ע"ג זו וב' רגליו זו ע"ג זו ומקדש אמרו לו הפלגתה אי אשר לעשות כן שפיר אמרו ליה אמר רב יוסף וחבירו מסייעו מאי בינייהו אמר אביי (סה) [עמידה מן] הצד איכא בינייהו מר לא מקדשי מיושב דאמר קרא לעמוד לשרת מה עומד : הילני אמו עשתה נברשת של זהב . פי' נברשת נר כדמתרגמי' (נגיה ה) בנרות אש ירושלים בנברשתא כגון מנורת זרב כדכתיב (דניאל ה) לקבל נברשתא :

מסורת
הש"ס

[תוספ' פ"ב]

שבת קיד:

גיטין ס.

[בברכות ט: אי' לתפילין]

[עי' תוס' סוכה מד: ד"ה כאן נמקדש]

ס"יד נקט לה.

נושא
נברשת
שעשתה
הילני
וזמן ק"ש

נושא
טבלא של הילני שבור
סוטה היאך כתוב
הגמ' מצוה שאלה
האם ניתן להוכיח
(והכריע) דכותבין
מגילה לתינוק להתלמד -
על כך ר' ינאי אומר
דאין להוכיח כן משום
דהטבלא כתוב רק
בראשי תיבות
מסקנה
△ קושיות על
ר' ינאי דאמר
שהטבלא היתה רק
בראשי תיבות

* ברכות: - מעשה את
חבירו ברחוק ד' אמות
ויכירנו

ירושלמי תרין אמוראין חד אמר מנרתא וחד אמר קונברתא תרגם עקילס לקבל נברשתא לקבל למפרס : **תנא** בשעה שהחמה זורחת כמין נצוצות יוצאות ממנה ויודעין העם שבירושלים הוותיקין שזו עונת גמירת ק"ש אבל אנשי משמר היו משכימין וקורין קודם זו העת . כדתנן בתמיד אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה אם הגיע הרואה אומר ברקאי כו' ואותה העת שרחו התמיד וניתחוהו והעלוהו לכבש ובאו ללשכת הגזית לקרות את שמע ואנשי מעמד מאחרין לפיכך תני הקורא את שמע עם אנשי משמר ואנשי מעמד לא יצא שאנשי משמר משכימין ואנשי מעמד מאחרין : **אף** היא עשתה טבלא כו' ודייקינן מינה שכותב מגילה לתינוק כלומר כותבין לו פרשה מן התורה להתלמד בה ולא אמרינן אסור עד שיכתוב כל התורה כולה ואוקימנא באלף בית ובסירוגין וכבר

*) דברי רבינו ז"ע דהא השוחט לא הי' צריך קידוש כלל דכשר בזר וכ"כ הרע"ב . ועי' כ"ה ב' :

תוספות ישנים

שם כנגד מלמטה לעולם ועד . בתענית בפרק (אלו) סדר תעניות (דף טו:) אמרינן דאין עונין אמן במקדש לפי שהיו מקלסין התם והנהו לא מייתי הכא בגמ' משום דקאי אהזכרת השם ככתבו : **בא** לו למזרח עזרה. נראה דלא קאי על מזרח כדפי' בקונטרס שלא היה רוצה להכניסן ממש בעזרה לפנים כנגד המזבח (להחזירן) שזה היה גנאי [להחזיר] והכי משמע ליגנא מדלא קאמר בצפון המזבח והכי תניא בת"כ על השעירים מעמידין גורלות וכו' דכתיב והעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד וכתיב בהריה ונתן אהרן על שני השעירים גורלות וגו' : **מדקאמר** לצפון המזבח מכלל דמזבח לאו בצפון קאי . דהא פשיטא על ירך המזבח צפונה בצפון עזרה קאמר דאפילו ר' יוסי בר' יהודה דלא מכשר לעיל אלא כנגד המזבח היינו משום דצריך ירך המזבח כדאמר אם מזבח בצפון קאי לא הוה צריך לצפון המזבח : **והאמרת** ר"א בר"ש היא . דמכשר בין האולם ולמזבח אלמא מן המזבח היה בצפון ול"ת אמאי לא מוכח דלא כר' אלעזר בר"ש מדקאמר למזרח עזרה דהיינו בשער נקנור כפי' רש"י מן המזבח ולחוץ ור' אלעזר לא מכשר אלא מן המזבח ולמעלה כנגד בין האולם ולמזבח וכי תימא למזרח העזרה לאו היינו בשער נקנור ממש אלא מקום דריסת רגלי הכהנים כלפי מזבח א"כ אתיא שפיר כר"א בר"ש דדילמא לא נקט לצפון המזבח אלא לאפוקי מדרבי [וי"ל] דלמזרח העזרה דלא כר"א בר"ש היא ומ"מ כרבי מיתוקמא אבל לצפון המזבח אתא לאפוקי מדרבי ור"א בר"ש דאיירי בבין האולם למזבח אבל נראה לרבי דהא למזרח עזרה לא אתא מ"מ לאפוקי מר"א בר"ש דהגרלה בצפון לא אשכחן בקרא אלא מדרבנן היא כדי להזכיר שחיטתו של שעיר בצפון ולפי זה יכול לעשות הגרלה בצפון העזרה כלפי מזבח כיון שאין שטון צפון להגריל אלא מדרבנן טוב לעשותה שם כלפי המזבח א) ולאוירו ועוד אומר רבי דלא אשכחן הגרלה בצפון כפירש"י אלא נראה דודאי לא קתני אלא בלפני ה' דבהגרלה כתיב והעמיד אותם לפני ה' וגו' ונתן אהרן על שני השעירים ודייק מדקתני לצפון המזבח מכלל דמזבח לאו בצפון קאי דאי בצפון קאי לא היה צפונו לפני ה'

א) נ"ל ולהחזירו : ב) נ"ל בדרום :

כנגד הפתח ופריך והאמרת ר"א בר"ש היא דאמר בין האולם למזבח לצפון ומדלא מפרש עד כמה ש"מ מזבח כולו בצפון דלא דמי [לדרבי] דמוסיף אף מקום דריסת רגלי כהנים ולא פירש דוקא לצפון דהתם ליכא למיעטי אבל בבין האולם ולמזבח אי לא מכשר ליה כוליה הוה ליה לפרושי וכיון שכל המזבח בצפון לא הוי לצון המזבח לפני ה' לעולם ר' אליעזר בן יעקב ותני בבין האולם ולמזבח אבל לא בעי למימר בין האולם ולמזבח ממש וכנגד בסוף המזבח בצפון ולא כולו דוקא למ"ד לעיל בפ"ק שאינו לא כולו ב) כדאמר ולא כולו בצפון אלא דהוי כר"א בר"ש במאי דמכשר לצון דבין האולם ולמזבח דהא לעיל במסקנא בפ"ק אוקמה כר' אליעזר בן יעקב ולא אשכחן תנא דסובר דשוסו בצפון אלא כולו בדרום קאי כדאית ליה הכא אך ל"ש אם יש תנא שסובר כך ועוד למה היה לו לילך בין האולם ולמזבח מאחר שאפילו היה בין האולם ולמזבח בצפונית מערבית של מזבח היה כנגד פתח ההיכל ולא תיקשי למאי דפריך דר"א בר"ש סבר דכוליה מזבח בצפון קאי אמאי לא השיב ליה בזבחים פרק קדשי קדשים בהדי שאר תנאי ור"י הגלילי דאית להו דכוליה מזבח בצפון קאי דה"נ איכא תנא אחרינא באותו פרק ולא מייתי ליה התם :

שלשה שהיו מהלכין בדרך כו' . קשה לרבי דהכא משמע שצריכין לכבד זה לזה וה"נ משמע פרק במה בהמה יוצאה (שבת נא.) גבי תמור שמשקיו רעים כגון זו מהו לצאת בפרומביא בשבת ואילו בברכות בפרק שלשה שאכלו (דף מז.) תניא אין מכבדין לא בדרכים ולא בגשרים אלא בפתח שיש בו מזוזה ומסקינן בפתח הראוי למזוזה ואומר רבי דבמקום שהולכין מתחלה יחד ויולא מבחיהם יחד ללכת לדרך אחד מכבדין זה את זה אבל היכא שהולך כל אחד ואחד לדרכו ופגעו זה בזה אין מכבדין והמלאכים מתחילה נסעו יחד לבוא לבית אברהם : **יכול** יתן של שם ושל עזאזל על זה כו' . פי' כבר מיעטנו שלא ישים שניס של שם על [של] שם וכ' של עזאזל על [של] עזאזל יכול יתן כו' ולא"ת איזה גורל יהיה זה אם ישים של שם ושל עזאזל על כל אחד י"ל תחילה יגריל כהלכה ואח"כ יקיים מצות נתינה ליתן שניהם על כל אחד וכן מפרש בירושלמי :

גורלות